

शासनाच्या विविध विभागांमध्ये
महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील
अधिकाऱ्यांच्या नियुक्तीचे सर्वकष
धोरण

महाराष्ट्र शासन
वित्त विभाग

शासन परिपत्रक क्र.संलेको २०२४/प्र.क्र. १५४/कोषा प्रशा- २

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२

दि. १४ ऑक्टोबर, २०२४.

संदर्भ :- १) वित्त विभाग, शासन निर्णय क्र. संलेको २०१८/प्र.क्र.२०/कोषा प्रशा- २, दि.८.२.२०१८.
२) वित्त विभाग, शासन परिपत्रक, क्र.संलेको २०२१/प्र.क्र.९७/ कोषा प्रशा-२, दि.२.१२.२०२२.

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा राज्यातील विविध प्रशासकीय विभागाच्या वित्तीय बाबींमध्ये एकसूत्रता यावी या हेतुने, संबंधीत विभागाची अंदाजपत्रके तयार करण्यासाठी, लेखा व लेखांकन, वित्तीय सल्ला देणे, इत्यादी हेतुने फेब्रुवारी १९६५ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये स्थापन करण्यात आली आहे. या सेवेतील अधिकारी शासनाच्या विविध प्रशासकीय विभागामध्ये/महामंडळ/महापालिका इत्यादी ठिकाणी कार्यरत असून अतिशय सक्षमपणे शासनाचे प्रतिनिधी म्हणून वित्तीय कामकाज पार पाडीत असतात.

राज्य शासन हे राज्य शासनाचे सर्व प्रशासकीय विभाग, जिल्हा परिषदा, महानगरपालिका, नगरपालिका, विद्यापीठे, महामंडळे, कंपनी, शासन नियंत्रित संस्था इ. यांना आस्थापनाविषयक तसेच विकास कामांसाठी मोठ्या प्रमाणावर अनुदान देत असते. सदर संस्थांवर शासनाचे नियंत्रण असल्याने सदर विभाग/संस्थांचे कामकाज पाहण्याचे काम महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिका-यांकडे सोपविण्यात आलेले आहे.

प्रशासकीय विभाग, जिल्हा परिषदा, महानगरपालिका, नगरपरिषदा, विद्यापीठे, महामंडळे इ. आस्थापनावर मंजूर आकृतीबंधानुसार वित्त विभागाकडून अधिकारी उपलब्ध करून देण्यात येतात. तथापि, विनिर्दिष्ट अधिका-यांकरिता पदे परस्पर उन्नत / अवनत करण्याबाबतची कार्यवाही संबंधीत विभागाकडून वारंवार होत आहे. परिणामी महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिका-यांचा "संवर्ग नियंत्रक विभाग" म्हणून अधिका-यांच्या पदोन्नतीकरिता आरक्षण निश्चिती करणे, बिंदूनामावली तयार करणे, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाकडे पदांचे मागणीपत्रे पाठविणे इ. बाबतीत अडचणी निर्माण होतात. पदोन्नतीकरिता पदे उपलब्ध न झाल्यामुळे पदोन्नती साखळीतील अधिकाऱ्यांना पदोन्नतीकरिता विलंब होतो.

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिका-यांना एकतर्फी कार्यमुक्त करणे, हजर करून न घेणे, विनिर्दिष्ट अधिका-यांची परस्पर पदावर नेमणूक करणे, महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिका-

यांऐवजी इतर सेवेतील अधिकाऱ्यांची नियुक्ती प्रमुख वित्तीय अधिकारी म्हणून करण्याकडे अनेक विभागांचा कल दिसून येत असल्याने शासनाने दिनांक ८ फेब्रुवारी, २०१८ च्या शासन निर्णयान्वये शासनाच्या विविध विभागामध्ये महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिकाऱ्यांच्या नियुक्तीचे सर्वकप धोरण निश्चित केलेले आहे. तथापि, काही अधिकाऱ्यांना विभागाच्या परवानगीशिवाय परस्पर कार्यमुक्त केल्याने, त्यांच्या पदाच्या कार्यभारात बदल केल्याने मा.न्यायालयात याचिका दाखल केलेल्या आहेत. तसेच काही कार्यालयात कार्यालयप्रमुख म्हणून निम्न संवर्गातील अधिकारी कार्यरत असल्याने महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिकाऱ्यांना त्या कार्यालयातील निम्न संवर्गातील अधिकाऱ्यांच्या पर्यवेक्षणाखाली काम करावे लागते. तसेच महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिकाऱ्यांची एकाद्या कार्यालयात पदस्थापना दिल्यास संबंधीत विभागाचे/कार्यालयाचे लेखा विषयक कामकाज हे निम्नसंवर्गातील पदाचे असल्याचे नमूद करून इतरत्र पदस्थापना देण्याबाबत या विभागाकडे विनंती केली जाते. या सर्व बाबी विचारात घेता या विभागाचे दिनांक ०८ फेब्रुवारी, २०१८ चा शासन निर्णय व दिनांक ०२ फेब्रुवारी, २०२२ चे शासन परिपत्रक सुधारीत करून महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील वरिष्ठ अधिकाऱ्यांना नियुक्ती देण्याबाबतचे सुधारीत धोरण ठरविणे शासनाच्या विचाराधीन होते.

शासन निर्णय:

शासनाचे विविध विभाग, उपक्रमांमध्ये, महामंडळामध्ये, महानगरपालिका, प्राधिकरण इत्यादींमध्ये महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील वरिष्ठ अधिकाऱ्यांना नियुक्ती देण्यासंबंधी पुढीलप्रमाणे सुधारीत धोरण ठरविण्यात येत आहे.

१. शासनाचे विविध विभाग, उपक्रमांमध्ये, महामंडळामध्ये, महानगरपालिका, प्राधिकरण इत्यादींमध्ये नियुक्ती करताना त्या विभागाच्या/कार्यालयाच्या मंजूर आकृतीबंधानुसार महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिकाऱ्यांची नियुक्ती करण्यात येईल.

२. शासनाचे विविध विभाग, उपक्रमांमध्ये, महामंडळामध्ये, महानगरपालिका, प्राधिकरण इत्यादींमध्ये महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिकारी हे वित्त विभागामार्फत बदलीने अथवा पदोन्नतीने उपलब्ध करून देण्यात येतील.

३. शासनाचे विविध विभाग, उपक्रमांमध्ये, महामंडळामध्ये, महानगरपालिका, प्राधिकरण इत्यादी विभाग/कार्यालयाने पद भरण्याबाबत मंजूर आकृतीबंधानुसार या विभागाकडे मागणी करताना ती विशिष्ट अधिकाऱ्यांच्या नावाने न करता पदनामाने करावी. पद भरण्याबाबत विशिष्ट अधिकाऱ्यांच्या नावाने या विभागाकडे मागणी केल्यास ती विचारात घेतली जाणार नाही.

४. काही नगरपालिका/नगरपरिषदा व अन्य कार्यालयात कार्यालय प्रमुख म्हणून महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिका-यांपेक्षा निम्न संवर्गातील अधिकारी कार्यरत असल्याने महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिका-यांना त्या कार्यालयातील निम्न संवर्गातील अधिका-यांच्या पर्यवेक्षणाखाली काम करावे लागते. यामुळे प्रशासकीय कामकाजात अडचणी निर्माण होत असल्याने याबाबत संबंधीत प्रशासकीय विभागाने(नगरविकास विभाग व अन्य विभाग) पदांचा आढावा घेण्यात यावा व सुधारीत आकृतीबंध निश्चित करण्याबाबतची उचित कार्यवाही करावी.

५. पदांचा आकृतीबंध निश्चित करताना विभागाच्या कामाचे स्वरूप,अनुदान खर्च या बाबी विचारात घेऊन सर्वसाधारणपणे खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

अ) प्रशासकीय विभागाच्या अधिनस्त महानगरपालिका,नगरपालिका, जिल्हापरिषदा नगरपरिषदा, महामंडळे, प्राधिकरणे इ. मधील विभाग/कार्यालयाने त्यांच्या अधिनियमात तरतूद केल्याप्रमाणे महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील पदांबाबत विशिष्ट तरतूद नमूद असल्यास अशी पदे वगळून उर्वरीत पदांबाबत सर्वसाधारणपणे खालीलप्रमाणे वर्गीकरण करण्यात यावे.

अ.क्र.	अर्थसंकल्पीय तरतूद	पद
१	रु.१० हजार कोटी व त्यापेक्षा जास्त	संचालक
२	रु.५ हजार कोटी व त्यापेक्षा जास्त	सह संचालक
३	रु.२ हजार कोटी व त्यापेक्षा जास्त	उपसंचालक
४	रु.१ हजार कोटी व त्यापेक्षा जास्त	सहायक संचालक

महानगरपालिका,नगरपालिका, जिल्हापरिषदा नगरपरिषदा, महामंडळे, प्राधिकरणे इ. मधील कामाचे स्वरूप,अर्थसंकल्पीय तरतूद,अनुदान खर्च,स्थावर मालमत्ता इ. बाबी विचारात घेऊन वरील वर्गीकरणानुसार पदांचा आकृतीबंध निश्चित करण्याबाबत संबंधित विभाग/कार्यालयाने कार्यवाही करावी.

ब) गृहनिर्माण विभागाच्या आस्थापनेवर निर्माण करण्यात आलेली महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेची पदे ही महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील संवर्गातील पदे आहेत. सदर पदे संवर्गातील पदे असल्याने सदर पदावर पदस्थापना ही वित्त विभागामार्फत होणे आवश्यक असल्याने गृहनिर्माण विभागाने त्यांचेर्मात विशिष्ट अधिकारी यांची पदस्थापना अथवा मुदतवाढ देण्याबाबतची कार्यवाही परस्पर करू नये.

क) प्रशिक्षण संस्थेमध्ये वित्तीय सल्लागार म्हणून संचालक संवर्गातील अधिका-यांची आवश्यकता आहे किंवा कसे, ही बाब प्रशासकीय विभागाने तपासावी. याकरिता, प्रशासकीय विभागाने पदांचा आढावा घ्यावा.

६. महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिका-यांविरुद्ध काही गंभीर स्वरूपाच्या तक्रारी असल्यास त्यांना वित्त विभागाच्या परवानगीशिवाय परस्पर कार्यमुक्त न करता त्यांचे बदली/विभागीय चौकशीचा प्रस्ताव वित्त विभागास त्वरीत सादर करावा.

७. महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील कार्यरत अधिकारी हे संबंधीत कार्यालय/विभाग/महामंडळ इ. येथील पदावर पदोन्नतीनंतरही कार्यरत राहू इच्छित असल्यामुळे स्वतःच्या सोईसाठी संबंधीत कार्यालय/विभाग/महामंडळ इ. कडून पदाची श्रेणीवाढ/श्रेणी अवनत करून घेतात,असे निदर्शनास आले आहे. पदांची श्रेणीवाढ करणे/श्रेणी अवनत करणे या बाबी संबंधीत पदाच्या कर्तव्य आणि जबाबदा-या यांच्या निगडीत असून ती तात्पुरत्या स्वरूपात करणे आवश्यक आहे. एखाद्या योजनेचे स्वरूप विस्तारीत झाल्यास किंवा एखाद्या विभागाच्या कामकाजात लक्षणीय वाढ झाल्यास तेथील वित्त विषयक पदाची श्रेणीवाढ करण्याकरिता आकृतीबंध सुधारीत करणे समर्थनीय ठरते तसेच विभागाची एखादी योजना बंद झाल्यास किंवा पूर्वीप्रमाणे पुरेसे काम नसल्याने पदाची श्रेणी अवनत करणे याबाबत आवश्यकतेनुसार निर्णय घेऊन आकृतीबंध सुधारीत करणे आवश्यक ठरते. प्रतक्षात असे निकष न पाळता अथवा आकृतीबंधात बदल न करता पदांची श्रेणीवाढ/पद अवनत करणे/पद व्यपगत करणे असे प्रकार सर्रास होत असल्याचे दिसून येत आहे. यास्तव संबंधीत विभाग/कार्यालयातील आर्थिक उलाढाल,अर्थसंकल्पीय अनुदान,महसुली रकमा जमा असल्यास त्याची वार्षिक जमा रक्कमेअंतर्गत लेखा परीक्षणाची कामे,खरेदीविषयक कामकाजाची जबाबदारी अशा बाबींचा विचार करून महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील पदे श्रेणीवाढ/श्रेणी अवनत न करता याबाबत संबंधीत विभाग/कार्यालयाने पदांचा आढावा घेऊन पदे आकृतीबंधानुसार भरण्याचा निर्णय घेण्यात यावा. आढाव्याअंती संबंधीत विभागाने सुधारीत शासन निर्णय निर्गमित केल्यानंतरच सादर महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिकारी उपलब्ध करून देण्यात येतील.

८. शासनाचे विविध विभाग,उपक्रमांमध्ये,महामंडळामध्ये,महानगरपालिका,प्राधिकरण इत्यादीमधील प्रतिनियुक्तीने भरावयाची संवर्गबाह्य पदे ही सामान्य प्रशासन विभागाच्या प्रतिनियुक्तीच्या धोरणानुसार व विहित कार्यपध्दीनुसार संबंधीत विभागाकडून भरणे आवश्यक असल्याने याबाबत विशिष्ट अधिकारी यांची या विभागाकडे शिफारस केल्यास ती विचारात घेतली जाणार नाही.

९. महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिका-यांच्या बदली/पदावर मुदतवाढीचा प्रस्ताव वित्त विभागाकडून तपासून सादर होणे आवश्यक आहे. तरी, इतर विभाग/कार्यालयाने महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवेतील अधिका-यांच्या बदलीबाबतचा प्रस्ताव वित्त विभागास सादर न करता परस्पर शासनास सादर करू नये व परस्पर आदेश निर्गमित करू नये.

१०. महाराष्ट्र शासकीय गट-अ व गट-ब (राजपत्रित व अराजपत्रित) पदांवर सरळसेवेने व पदोन्नतीने नियुक्तीसाठी महसूल वाटप नियम, २०२१ नुसार सरळसेवा अथवा पदोन्नतीने सर्वप्रथम पदस्थापना केल्यानंतर संबंधीत शासकीय अधिका-यांना त्यांच्या पुढील पदोन्नतीपूर्वी वाटप झालेल्या महसूल विभागात सलग ३ वर्षे अथवा महसूल संवर्ग अधिनियमातील सुट नुसार किमान १ वर्षे सेवा करणे बंधनकारक आहे. त्यानुसार संबंधीत अधिका-यास पदोन्नतीने महसूली विभाग वाटप झाल्यानंतर त्यांनी त्या वाटप झालेल्या महसूली विभागातील पदावर रुजू न होता प्रपत्र बढतीने अथवा प्रतिनियुक्तीने सध्याच्याच अथवा वाटप केलेल्या महसूल विभागाव्यतिरिक्त अन्य महसूली विभागात सेवा केली असेल तर सदर सेवा पुढील पदोन्नतीसाठी विचारात घेतली जाणार नसून संबंधित अधिकारी यांनी त्यांना वाटप केलेल्या महसूली विभागात सलग ३ वर्षे अथवा महसूल संवर्ग अधिनियमातील सुट नुसार किमान १ वर्षे सेवा केल्यानंतरच त्यांचा पुढील पदोन्नतीसाठी विचार करण्यात येईल.

तसेच महाराष्ट्र नागरी सेवा (पदग्रहण अवधी, स्वीयेत्तर सेवा आणि निलंबन, बडतर्फी व सेवेतून काढून टाकणे यांच्या काळातील प्रदाने) नियम, १९८१ च्या परिशिष्ट २(१८) मधील तरतुदीनुसार संबंधीत अधिकारी हे त्यांना वाटप करण्यात आलेल्या पदोन्नतीच्या पदावर हजर न होता प्रपत्र बढतीने सध्याच्या पदावर ६ महिन्यांपेक्षा जास्त कालावधीकरिता प्रतिनियुक्तीने कार्यरत राहिल्यास त्यांना बढतीच्या पदाचे वेतन अनुज्ञेय राहणार नाही.

११. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२४१०१४१७४९२८८९०५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(डॉ. रामास्वामी एन.)
सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत :-

राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
महालेखापाल १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता)/ (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर
सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मा.विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, विधान भवन, मुंबई
सर्व मा.सर्व संसद सदस्य/विधानमंडळ सदस्य, महाराष्ट्र राज्य मुंबई
मंत्रालयातील सर्व प्रशासनिक विभागांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव
सर्व मंत्रालयीन विभाग
सह सचिव (अर्थसंकल्प), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई

संचालक, लेखा व कोषागारे संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
संचालक, स्थानिक निधी लेखा परीक्षा, कोकण भवन, नवी मुंबई
मुख्य सचिव यांचे वरीष्ठ स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
मा.महाअधिवक्ता, महाराष्ट्र राज्य

*प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई

*प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूल शाखा, मुंबई.

*प्रबंधक, लोकयुक्त व उप लोकायुक्त यांचे कार्यालय.

*सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई

*प्रबंधक, राज्य मानवी हक्क आयोग, मुंबई ४०० ००१

*प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई.

*सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, नवीन प्रशासकीय भवन, मुंबई

*सचिव, राज्य माहिती आयुक्त, राज्य माहिती आयोग, मुंबई.

सर्व विभागीय आयुक्त.

सर्व जिल्हाधिकारी.

सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी.

सर्व मंत्रालय विभागांच्या अधिपत्याखालील सर्व विभाग प्रमुख.

प्रादेशिक प्रमुख/ कार्यालय प्रमुख.

महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई.

निवडनस्ती कार्यासन कोषा प्रशासन-२ वित्त विभाग.

(*पत्राने)